

NOTAT

Vingsted, den 12. maj 2021

Notat vedrørende Kalundborg kommunes sagsbehandling i forbindelse med Tilladelse til indvinding af overfladevand fra Tissø (udkast til tilladelse - sagsnummer 326-2016-49298)

De store vandmængder der i dag indvindes fra Tissø samt indvinding af grundvand i oplandet til Tissø, påvirker vandbalancen i området.

Tissø med tilløb og afløbet Nedre Halleby Å, indgår i Vandområdeplanerne og der skal være god økologisk tilstand senest i 2027.

Fisk er ét af de 4 miljømål der alle skal være opfyldt med god økologisk tilstand. Der er udarbejdet et Fiskeindeks, der består af to delelementer: DFFVa, der skal anvendes i relativt artsrige vandløb, og DFFVø, der er baseret på tætheden af ørredyngel og som kan anvendes i artsfattige vandløb.

Tætheden af ørredyngel i et vandløb (DFFVø) vurderes som anvendelig til at måle den økologiske tilstand i vandløb mindre end to meter brede og dermed bidrage til vurderingen af vandområdeplansvandløbenes tilstand, som EU's vandrammedirektiv foreskriver.

Havørreden er derfor en meget central art i arbejdet på at opnå god økologisk tilstand i de danske vandløb. Havørreden påvirkes negativt af vandindvindingen fra Tissø og dette er med meget stor sandsynlighed en medvirkende årsag til de dårlige ørredtætheder i området. Der skal være en naturlig afstrømning og dermed vandføring i Nedre Halleby Å for at havørreden trækker op på sin gydevandring og videre op i systemet. Det er også vigtigt med naturlige udsving i vandføring og naturligvis en konstant naturlig vandføring i Neder Halleby Å, da ørrederne også gyder her.

For at opnå målopfyldelse skal der minimum være god økologisk tilstand for fisk, hvilket betyder 80-130 stk. ørredyngel pr. 100 m² i små vandløb < 2 meter brede og 150-250 stk. ørredyngel pr. 100 meter i store vandløb > 2 meter brede.

Ørredtæthederne i vandområder op- og nedstrøms Tissø er mindre end krævet for opnåelse af god økologisk tilstand – Ørredkortet fra DTU-Aqua (se : <https://kort.fiskepleje.dk/>)

Der skal desuden være målopfyldelse for de øvrige miljøkvalitetslementer.

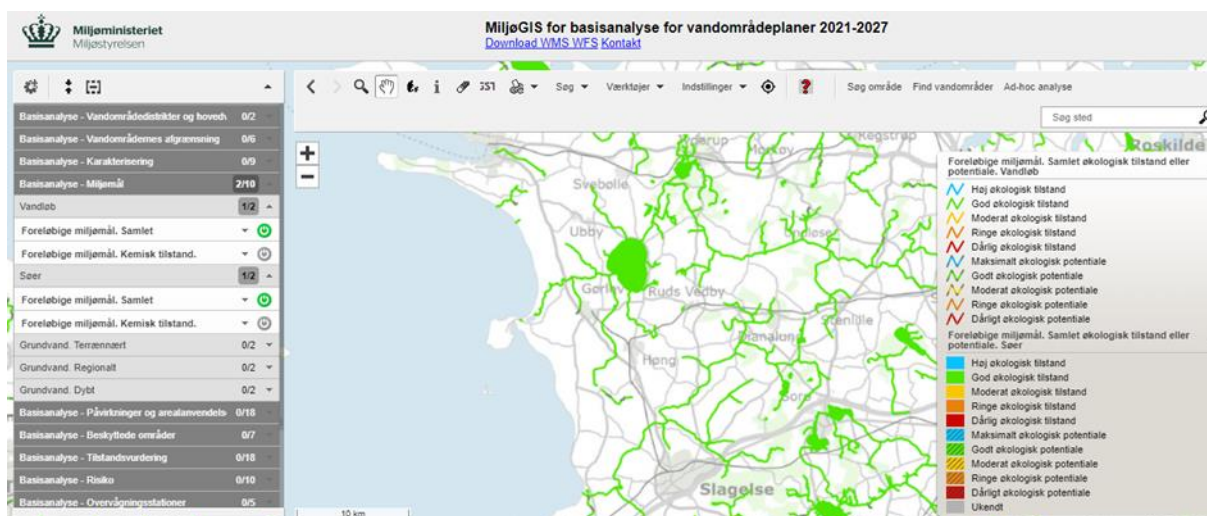
Lokale iagttagelser af forringelser

Det er tydeligt at den nuværende vandindvinding i væsentlig grad forringer tilstanden i Nedre Halleby Å. De lokale lystfiskere har i mange år registreret en markant nedgang i bestanden af havørreder. Dette er iagttaget under det årlige arbejde med elektrofiskeri, hvor de frivillige forsøger at skaffe moderfisk til avl for senere udsætninger i systemet. Bestanden er nu på et nulpunkt, hvilket vi mener hænger sammen med indvindingen af overfladevand fra Tissø, herunder driften af stemmeværket.

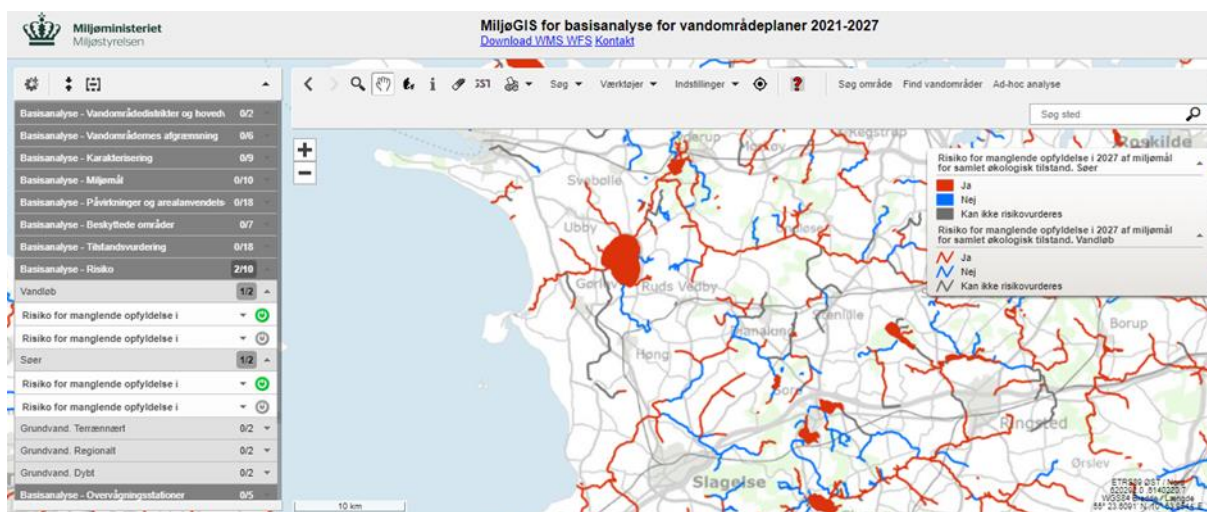
Miljøtilstanden i tilløb til Tissø, Tissø samt Neder Halleby Å er i risiko for ikke at opnå målopfyldelse ved udgangen af 2027

Ved udgangen af 2027 slutter den 3. og sidste vandområdeplan, og senest der skal være god økologisk tilstand i de vandområder som er omfattet af Planerne.

I Basisanalysen for vandområdeplaner 2021-2027 fremgår at målet for Tissø, samt til og afløb fra Søen skal være opnåelse af god økologisk tilstand.

I Basisanalysen 2021-27 fremgår at Tissø, samt de fleste tilløb og Neder Halleby Å er i risiko for ikke at opnå målpfyldelse for den samlede økologiske tilstand ved udgangen af 2027.

Med de efterretninger og iagttagelser vi har fra Nedre Halleby Å med den nuværende indvinding af overfladevand fra Tissø samt anden vandindvinding i oplandet, mener Danmarks Sportsfiskerforbund ikke at den nuværende indvinding af overfladevand, er foreneligt med Danmarks forpligtigelser i forhold til EUs Naturdirektiver.

Inden der gives en ny tilladelse er der en række love og regler der skal iagttages.

Åmosen, Tissø, Halleby Å samt Flasken er også udpeget som Natura-2000 og også her omfattet af international beskyttelse med afsæt i habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne
Det drejer sig om Natura 2000-område nr. 157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken.
Udpegningen består af habitatområde nr. H 138 og fuglebeskyttelsesområde nr. F 100.

Udpegningsgrundlaget for Habitatområde H 138 fremgår af skema herunder :

138	Amose, Tissø, Halleby Å og Flasken	1014	Skævvindelsnegl (<i>Vertigo angustior</i>)
		1149	Pigsmøring (<i>Cobitis taenia</i>)
		1166	Stor vandsalamander (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)
		1355	Odder (<i>Lutra lutra</i>)
		1130	Flodmundinger
		1150	* Kystlaguner og strandsøer
		1220	Flerårig vegetation på stenede strande
		1310	Vegetation af kvæller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
		1330	Strandenge
		2130	* Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
		3130	Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredder
		3140	Kalkrige søer og vandhuller med kransalger
		3150	Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
		3260	Vandløb med vandplanter
		4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)
		6120	* Meget tør overdrevs- eller skræntvegetation på kalkholdigt sand
		6210	Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
		6230	* Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
		6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
		7230	Rigkær
		9130	Bøgeskove på muldbund
9160	Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund		
91D0	* Skovbevoksede tørvemoser		
91E0	* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld		

Som det fremgår af ovenstående, er fisken **pigsmøring samt vandløb med vandplanter** på udpegningsgrundlaget for H 138.

Vandindvinding af overfladevand fra Tissø, samt grundvand i oplandet er aldrig blevet habitatkonsekvensvurderet, hvilket vi mener skal ske i forbindelse med, at der meddeles en ny vandindvindingstilladelse.

DSF finder, at en ny vandindvindingstilladelse med en øget vandmængde, skal vandindvindingens påvirkning af vandbalancen i området omkring Tissø samt muligheden for opfyldes af vandområdeplanernes miljømål indgå i miljøvurderingen.

Endvidere skal der foretages en screening, der sandsynligvis vil vise, at der skal udarbejdes en habitatkonsekvensvurdering af vandindvindingens påvirkning af arter og naturtyper, der er på udpegningsgrundlaget for H 138.

Kommentarer til udkast Tilladelse til indvinding af overfladevand fra Tissø - sagsnummer 326-2016-49298

Danmarks Sportsfiskerforbund mener der er 4 love/bekendtgørelser som skal iagttages i den konkrete sagsbehandling:

- Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)
LBK nr. 973 af 25/06/2020
- Bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter BEK nr. 1595 af 06/12/2018 (Habitatbekendtgørelsen, habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet)
- Bekendtgørelse af lov om vandplanlægning LBK nr. 126 af 26/01/2017 (Vandrammedirektivet)
- Bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter LBK nr. 126 af 26/01/2017 (VRD)

VVM-Miljøvurdering.

Kalundborg kommune skriver i udkast til tilladelsen:

Overfladevand er ikke omfattet af VVM-loven, og det er derfor vurderet, at der ikke skal laves en VVM-screening i forbindelse med ansøgning og fornyelse af tilladelse til indvinding af vand fra Tissø.

DSFs bemærkninger:

I VVM bekendtgørelsens Bilag 2. fremgår følgende:

Dæmninger og andre anlæg til opstuvning eller varig oplagring af vand (projekter, som ikke er omfattet af bilag 1).

DSF opfatter stemmeværket som omfattet, da det er forudsætningen for vandindvindingen.

Miljøvurderingsloven opererer fsvt. konkrete projekter med samme systematik som VVM-direktivet. Projekterne opført i lovens bilag 1 antages altid at kunne påvirke miljøet væsentligt og er derfor obligatorisk miljøvurderingspligtige. Projekter på bilag 2 kan muligvis have en væsentlig virkning på miljøet. For disse projekttyper skal det som udgangspunkt ved en konkret screening vurderes, om det konkrete anlæg kan påvirke miljøet væsentligt og derfor er der miljøvurderingspligtigt.

Miljøkonsekvensrapporten mv. er bygherrens ansvar og det fremgår af sagsakter fra aktindsigt til DSF, at denne er udarbejdet af Kalundborg Forsyning og fremsendt sammen med ansøgning om vandindvinding dateret den 27. september 2016. Det fremgår af samme aktindsigt ikke om Kalundborg kommune har vurderet på denne screening. En afgørelse efter miljøvurderingsloven skal dog ultimativt godkendes af myndigheden, hvilket vi ikke ser er sket, da Kalundborg kommune ikke mener at indvinding af overfladevand er omfattet af VVM-loven, hvilket DSF er uenig i med henvisning til ovenstående.

DSF opfordrer derfor Kalundborg kommune til at få foretaget en Miljøvurdering.

Habitatreglerne og væsentlighedsvurderinger fra Kalundborg kommune

Kalundborg kommune skriver:

Vurderingen af det ansøgte er foretaget med afsæt dels i "Væsentlighedsvurdering af ny styring af Tissø stemmeværk samt ændring af vandindvinding. Effekter på fugle, fisk og bundvegetation", DHI 2021 /6a/.

I rapporten er lavet scenarier for indvinding af henholdsvis 0, 5 mio. og 7 mio. m³ vand/år med den nuværende (eksisterende) og den foreslåede, ændrede styringspraksis.

Samme scenarier er grundlaget for " Væsentlighedsvurdering af ændret styringspraksis i Tissø i forhold til terrestriske naturtyper og arter", Kalundborg Kommune 2021 /6b/.

Rapporten fra DHI sammenfatter sammenfatter efter vurdering af mulige effekter på fugle, fisk og bundflora og ud fra de indsamlede data og kendskab til systemet, at den modellerede vandstandsændring er begrænset ved de foreslåede ændringer i vandindvinding og styringspraksis, dertil vil et nyt styringsscenarie medføre øget vandføring i Nedre Halleby Å i de vigtigste faser af havørredens gydeperiode, hvilket ses som en forbedring.

Kommunen vurderer ud fra dette at der ikke er tale om væsentlige, negative påvirkninger.

DSFs bemærkninger

DHI og GEUS er meget kompetente i forhold til beregninger på hydrologi- og modellering, henholdsvis grundvand og vandbalancer. De er ikke eksperter i naturvurderinger og derfor vil jeg tillade mig at stille spørgsmål ved deres væsentlighedsvurderinger og konklusionerne.

Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, skal planer og projekter, der kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, vurderes for konsekvenserne på de arter og naturtyper, som området er udpeget for at beskytte.

Habitatbekendtgørelsens § 6 stiller krav om,

1. At myndigheden indledningsvist foretager en væsentlighedsvurdering af ansøgte planer og projekter med ophæng i områdets bevaringsmålsætninger og udpegningsgrundlag.
2. At hvis myndigheden vurderer, at en plan eller et projekt kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger → omfattende vurdering.

Reglerne har et bredt anvendelsesområde og afgrænses ikke af bilagspunkter som miljøvurderingsreglerne.

Hvor naturtyper eller arter i udpegningsgrundlaget for et Natura 2000-område er afhængige af tilstanden i et målsat overfladevandområde (eller en grundvandsforekomst), har disse områder og forekomster status som målsatte (beskyttede) efter både vandplanlægningsloven og habitatreguleringen.

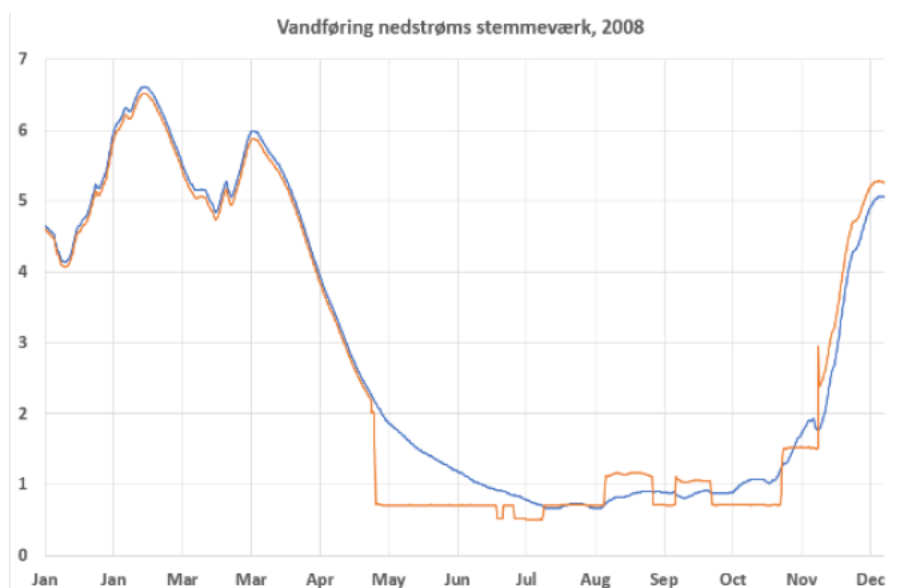
Sammenfatning af DHI's vurdering:

Tissø Forum har angivet krav om minimumsvandføringer i givne perioder og den nye styringsmodel er baseret på at opfylde disse. DTU Aqua fremfører at en naturlig varierende vandføring er at foretrække frem for en fastholdt minimumsvandføring. Derfor er beregning foretaget for en model uden stemmeværk og indvinding for at sammenligne variationer i vandføring. En sammenligning af varians på den flerårige tidsserie viser at stemmeværk og styring ikke mindsker denne, men tværtimod øger den. Det vi sige at det regulerede system efter den nye styringsmodel har større variation i vandføring, både i forhold til en situation uden stemmeværk og indvinding og i forhold til det nuværende stemmeværk. Beregning af varians skelner ikke imellem variationer der skyldes vandstandsreguleringen eller andre, herunder klimatiske, forhold.

GEUS – vurdering.

GEUS – henviser til Tissø Forum og de mange ønsker fra interessenterne og der fremkommer med sandsynlighedsberegninger for mål opfyldelse (vandomsrådeplanerne) med en række scenarier, men ingen vurdering af konsekvenser for den opmagasinering af vand, der stater ultimo april.

GEUS bringer en interessant figur. Gengivet herunder figur 1. øverst:

Samme kurve indgår også i DHI's rapport med forklarende tekst:

Figur 3-2 2008 kurver for vandføring hhv. uden stemmeværk og indvinding (blå) og med nyt stemmeværk, indvinding på 3,5 mill. m³/år og ny styring, nuværende klima (orange)

DSFs bemærkninger:

Indledningsvis er vi forundrede over at både GEUS og DHI henviser til krav fra interessenterne i Tissø Forum. Det er IKKE Tissø Forum der er myndighed, men Kalundborg kommune. Kommunen skal som lokal myndighed sikre at Danmark lever op til de forpligtigelser vi har i forhold til EU's Naturdirektiver.

Ovenstående figur, der bringes af både GEUS og DHI viser med tydelighed den negative påvirkning af områdets vandmiljø. Det fremgår at der fra ultimo april, med den fremtidige styringsmodel, bortledes/opspares 1.600 l/sec af en naturlig afstrømning på 2.300 l/sec. Der ledes ca. 700 l/sec gennem Nedre Halleby Å fra dette tidspunkt.

Det fremgår også, at der fra ultimo april og til medio november sker en unaturlig afstrømning gennem NHÅ. Der foretages ingen vurdering af denne påvirkning af flora og fauna, hverken i væsentlighedsvurderingerne fra GEUS eller fra DHI eller den ansvarlige myndighed.

I perioden april-juni foregår smoltudtrækket af den samlede havørredbestand i vandsystemet. Denne unaturlige tilstandspåvirkning er ikke beskrevet nogetsteds i vurdering af tilladelsens konsekvenser.

Kalundborg kommune har foretaget flg. Væsentlighedsvurdering af ændret styringspraksis i Tissø i forhold til terrestriske naturtyper og arter

Kalundborg kommune skriver:

Da det ansøgte foregår i et Natura 2000-område skal kommunen sikre varetagelsen af områdets beskyttelsesinteresser når der træffes afgørelse om tilladelse, dispensation m.m.

Det pågældende Natura 2000-område nr. 157, Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken udgøres på lokaliteten af EU-Habitatområde nr. 138, Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken samt EU-Fuglebeskyttelsesområde nr. 100, Tissø, Åmose og Hallenslev Mose.

Natura 2000-området er udpeget for at beskytte en række arter og naturtyper.

Denne vurdering omhandler den ansøgte styringspraksis' påvirkning af de terrestriske naturtyper, én udpegningsart og ynglefugle der har levesteder langs Tissøs bredder, imens naturtyper i sø og vandløb behandles andetsteds.

Kalundborg kommunes konklusion:

Naturtyper og arter omfattet af EU-direktiverne for habitat- og fuglebeskyttelse vil ikke blive påvirket negativt ved ændret styringspraksis som beskrevet i forbindelse med fornyet vandindvinding.

Til den tidligere vandindvindingstilladelse var knyttet et overvågningsprogram, der skulle følge udvikling og ændringer af vegetationszoner i bredzonens natur, men da dataindsamlingen i høj grad faldt sammen med år med ekstrem høj vandstand, var det ikke muligt at konkludere noget om vandindvindings indflydelse på naturen.

Fra statslig side er der siden blevet indført NOVANA-overvågning langs bredderne hvert 6. år, og på den baggrund anser kommunen det ikke som væsentligt at opstille et nyt program i forbindelse med den ny vandindvindingstilladelse: Et parallelt overvågningsprogram vil næppe kunne finde ændringer i naturforholdene, som NOVANA-programmet ikke vil afsløre, navnlig om disse ændringer er så alvorlige at der må gribes ind fra myndigheds side.

DSFs bemærkninger til ovenstående:

Som udgangspunkt er det ikke alene et spørgsmål om naturtyper og arter omfattet af EU-direktiverne for habitat- og fuglebeskyttelse vil blive påvirket negativt ved ændret styringspraksis som beskrevet i forbindelse med fornyet vandindvinding.

Opgaven er også at vurdere om der kan opnås gunstig bevaringsstatus

Det fremgår af Kommunens væsentlighedsvurdering at 7230 Rigkær og 91E0 Elle- og Askeskov vil kunne blive påvirket negativt, men det fremgår ikke af konklusionen, hvor Kalundborg kommune indrømmer at det ikke var muligt at indsamle data.

Det fremgår af habitatbekendtgørelsen, at det uden videnskabelig tvivl skal kunne godtgøres, at et projekt ikke har en negativ påvirkning af et habitatområde. Kan myndigheden ikke dette, skal der foretages en fuld habitatkonsekvensvurdering.

Kalundborg kommune skriver i væsentlighedsvurderingen:

Påvirkning af naturtyper på habitatområdets udpegningsgrundlag

De to vådbundstyper 7230 rigkær og 91E0 elle- og askeskov findes nær søens bred og vil derfor kunne blive påvirket af ændringer i vandspejlet, der enten udtørrer arealet som følge af vandstandssænkning eller oversvømmer det i kraft af en aktiv tilbageholdelse af vand i Tissø.

(Min understregning)

Væsentlighedsvurderinger – DSFs bemærkninger:

Stemmeværket og drift af samme har eksisteret siden før habitatdirektivet blev vedtaget i 1992. Der er EU-domme og afgørelser fra Miljø- og Fødeklagenævnet, der fastslår at der skal foretages en væsentlighedsvurdering.

Viser denne at et projekt påvirker væsentligt skal der foretages en fuld habitatkonsekvensvurdering. I nyere afgørelser fra EU-Domstolen og Miljø- og Fødevareklagenævnet skal væsentligt tolkes restriktivt. Er der bare den mindste tvivl i væsentlighedsvurderingen om en negativ påvirkning, skal der foretages en fuld habitatkonsekvensvurdering.

DSF opfordrer derfor Kalundborg kommune til at foretage en fuld habitatkonsekvensvurdering.

Vandområdeplanerne (Vandrammedirektivet)

Som det fremgår af indledningen til dette Notat, er der risiko for manglende målsopfyldelse i 2027.

Vandrammedirektivet har som sit mål, at overfladevandområder og grundvand skal have "god tilstand". Direktivet: TILSTAND + INDSATSER = MÅLOPFYLDELSE.

Kvalitetselementerne og deres tilstandsklasser er centrale begreber i forbindelse med godkendelse mv. af planer og projekter, der kan påvirke målsatte vandområder og grundvandsforekomster.

Et centralt element i vandrammedirektivet er forbuddet mod yderligere forringelser af vandforekomster mv., jf. direktivets artikel 1, samt målsopfyldelse for de målsatte vandområder mv. omfattet af et indsatsprogram. (indsatsbekendtgørelsen).

Der gælder et forbud mod at træffe afgørelser der kan forringe tilstanden eller hindre målsopfyldelse i et overfladevandområde eller en grundvandsforekomst, jf. indsatsbekendtgørelsens § 8. Tilsvarende gælder for en række planer mv.

Reglerne har et bredt anvendelsesområde og afgrænses ikke af bilagspunkter som eks. VVM-direktivet.

Danmarks Sportsfiskerforbund opfordrer Kalundborg kommune til at få foretaget en vurdering af om projektet er i strid med vandrammedirektivets mål om opfyldelse af god økologisk tilstand i vandområderne samt om projektet medfører forringelser.

Desuden skal projektet vurderes efter indsatsbekendtgørelsens § 8.

Herunder følger en opsamling

- Vandplanreglerne og habitatreguleringen har meget brede anvendelsesområder.
- Miljøvurderingsreglerne er i udgangspunktet informations- og procedureregler → habitatreguleringen og vandplanreguleringen indeholder strenge beskyttelseskrav.
- Miljøvurderingsreglerne har et meget bredt miljøbegreb → beskyttelsesobjektet omfatter både habitatnatur og målsatte vandforekomster.
- Hvis det pågældende projekt mv. ikke findes på bilag 1 eller bilag 2 til miljøvurderingsloven, kan dette dog ikke fritage for en vurdering efter indsatsbekendtgørelsens § 8 mv. og/eller habitatbekendtgørelsens § 6.

Danmarks Sportsfiskerforbund's konklusion og anbefalinger

Danmarks Sportsfiskerforbund finder, at der i forbindelse med sagsbehandling af en vandindvindings-tilladelse af overfladevand fra Tissø til Kalundborg Forsyning, er 4 selvstændige regelsæt der skal indgå i sagsbehandlingen.

Danmarks Sportsfiskerforbund finder derfor, at det er et krav til Kalundborg kommune som myndighed, at der skal foretage 4 selvstændige vurderinger.

En vurdering af hvorvidt en afgørelse eller en plan vil hindre målsopfyldelse eller medføre en forringelse mv. for en vandforekomst vil ofte kunne gennemføres i forbindelse med en procedure efter miljøvurderingsloven.

Vingsted den 12. maj 2021.

Lars Brinch Thygesen
Natur- og Miljøkonsulent